

РЕЦЕНЗИЯ

по конкурс за получаване на академична длъжност „професор“ в област на на висшето образование 1. “Педагогически науки“, професионално направление 1.2. „Педагогика (Теория на възпитанието и дидактика, начална училищна педагогика), обнародван в Държавен вестник бр.1/3.01.2017

Участник в конкурса: доц. д-р Мария Стоянова Алексиева – доцент и декан на Центъра за хуманитарни науки на Бургаски свободен университет (БСУ).

Рецензент: проф. д-р Румен Илиев Вълчев - ръководител катедра на ЮНЕСКО „Права на човека и култура на мира“ към Бургаски свободен университет.

1. Информация за конкурса

Настоящият конкурс е обявен за нуждите на Центъра за хуманитарни науки на БСУ. Изготвената заповед за обявяване на конкурса е съобразена с основните документи съгласно изискванията на ЗРАСР, ППЗРАСР и Правилника за условията и реда на предобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Бургаския свободен университет.

По процедурата на конкурса няма нарушения.

Със заповед на Ректора на БСУ No ЛС-53 от 22.02.2017г. съм включен като председател на научното жури, а на неговото първо заседание на 22 февруари съм определен за рецензент по конкурса.

В конкурса участва един кандидат –доц.д-р Мария Стоянова Алексиева, преподавател към Центъра за хуманитарни науки на БСУ, декан на ЦХН.

2. Информация за кандидата

Голямата част от професионалния път на кандидата Мария Алексиева преминава през Бургаския Свободен университет. Тя има придобита степен “магистър“ по предучилищна и начална училищна педагогика от БСУ (1993-1995). Преминава специализация по „Организация и управление на образованието“ към Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“ (1995-1996г.), а през 1997-98 г. и специализация по

педагогика към СУ „Св.Климент Охридски“. През 2003 г. тя придобива докторска степен в СНС по педагогика шифър (05-07-01 Теория на възпитанието и дидактика), като тема на дисертацията е „Родителски нагласи и тактики към началното училище и образование“ . През 2007 г. кандидатът става доцент в БСУ по педагогика по шифър 05-07-01 Теория на възпитанието и дидактика (Начална училищна педагогика) (Свидетелство от 27.12.2007г.)

Професионалното развитие на кандидата е изцяло свързано с образованието. Доц. Алексиева започва като детски учител в ЦДГ, село Руен, Бургаска област през периода 1985-1995г., а от 1995-1999г. е начален учител в училище „Братя Миладинови“ –Бургас. Академичната кариера на кандидата е Асистент по Теория на възпитанието и дидактика (1999-2003г.), Главен асистент по теория на възпитанието и дидактика (2003-2007г.) и Доцент по Теория на възпитанието и дидактика (Начална училищна педагогика) от 2007 г., каквато длъжност заема и понастоящем.

Впечатление прави и фактът на постоянно последващо учене на кандидата като се започне от специализациите по организация и управление на образованието 1995-1996 г. към Пловдивския университет и специализацията по педагогика към Софийски университет и се стигне до обученията за придобиване на сертификат за оценител на учители по стандартите за оценители на ISSA (Образование без предразсъдъци, Обучител на учители, 2006, 2007 г.) и обучение за придобиване на свидетелство за експерт-обучител (Организация на позитивна класна стая, 2004 г.).

Това, което заслужава да се изтъкне при оценяването на професионалното развитие на кандидата е цялостното протичане на това развитие в образованието и още по-конкретно в областта на предучилищната и началната училищна педагогика. Преминаването през всички професионални степени – детски учител, учител, асистент и доцент предполага трупане на непрекъснат професионален опит в продължение на повече от тридесет години и подпомага и повишава качеството и на изследователската, и на преподавателската, и на експертната и консултантска дейност на кандидата.

Важен факт от професионалното развитие на кандидата е, че тя участва активно и в системата на неформално образование – на практика това означава развитие и обогатяване на преподавателската дейност, практическо осъществяване на развити теоретични модели и концепции в областта на началната училищна педагогика, обогатени педагогически взаимодействия и участие във формирането и развитието на образователни

политики. Участието ѝ в качеството на ръководител, експерт, обучител в проекти като: „Равни възможности за ромските деца до качествено образование“ (2008 г.); „Приобщаващо образование-приемственост между институциите“ (2010); „Да мислим нашите деца! (Иновативен модел за електронно обучение на учители, подобряване на учебната среда, достъпа до образование и включване на семейството)“ (2013г.); „Интегриран проект за социално включване на ромите и други уязвими групи в общините Бургас, Средец и Малко Търново». (2016г.) дават представа за тази важна страна на професионалното развитие на кандидата.

С годините и утвърждаването на доц. Алексиева като преподавател и изследовател тя е включена в комисии по акредитация на ПН 1.2. Педагогика в университети като ВТУ «Св. Св. Кирил и Методий», СУ «Св.Климент Охридски», Университет «Проф.Асен Златаров» (2013-2016г.) .

Свидетелство за качествата на доц. Алексиева като учен е и участието ѝ в научни журита за присъждане на академични степени – ВТУ «Св.Св.Кирил и Методий», РУ «Ангел Кънчев», СУ «Св.Климент Охридски» (справката е за периода 2013-2016 г.) . През периода 2014-2016 г. Доц.Алексиева е научен ръководител на 12 кандидати за ОКС Магистър, която дейност съчетава и с дейността като декан на Центъра по хуманитарни науки.

Доц.Алексиева прилага справка за дейността ѝ като рецензент, редактор на книги и на дисертационни трудове.

Доц.Алексиева е член на Съюза на учените в България, член на УС на Фондация «Програма «Стъпка по стъпка», член на ОМЕР.

3. Общо описание на представената за рецензиране научна продукция

От широкия списък на научната продукция на кандидата за „професор" за рецензиране приемам:

- **Една** самостоятелна монография (No 1 от списъка) в общ обем от **183** стр.
- **Осем** студии (номера 2,3,4,5,6,7 от списъка). в обем от **123** стр.
- **Двадесет** научни статии (номера 8-27 от списъка) в обем от **223** стр.
- **Четиринадесет** научни доклада (номера от 28-41 от списъка) в обем от **135** стр.
- **Шест** учебника и учебни помагала, от които два в съавторство, с общ обем на

авторовия текст от **924** стр.

Рецензираните трудове са в общ обем от **1591** страници.

Прегледът на научната продукция на кандидата за „професор“ ми позволява да направя няколко по-обща и с оценъчен характер изводи:

- Приетата за рецензиране научна продукция обхваща всички компоненти на структурата на научните публикации, като нейният обем надвишава допълнителните количествени изисквания на ЦХН към БСУ.

- Публикациите по своята насоченост и съдържание съответстват на обявения конкурс, а особено важно е да се отбележи, че те са посветени на актуални и значими за теорията и практиката проблеми.

По отношение на качеството на научните трудове на кандидата могат да бъдат отбелязани следните неща.

Както и професионалната кариера на доц. Алексиева, така и научните ѝ трудове се отличават с последователност и с определен фокус – съвременните развития и измерения на началната училищна педагогика. Авторката основава своите анализи на хуманистичните идеи в педагогиката и търси измеренията на „началната училищна педагогика“ в нейната насоченост към променящата се образователя и социална действителност. Именно измеренията на развитието на началната училищна педагогика са основният обект на изследване на доц. Алексиева (10,14,16,17,26,28,33,42). Бих посочил в тези „*съвременни педагогически проекции*“, както са наречени от кандидата – развитието на мултикултурна и подкрепяща учебна среда (1,2,18,22,23,25,27,60,61,65); педагогическото взаимодействие в новия образователен модел, развиван в рамките на съвременната начална педагогика (1,2,4,11,12,13,21); ролята на началния учител, като ключов образователен актьор и координатор на процесите в началното училище, както и началната и подготовка и квалификация на начални учители (1,2,3,8,22,29,38,41,42,72) ; новите методи на обучение и на учене, интерактивните форми на педагогическо взаимодействие (4,11,13,31,42) .

Бих добавил още и изследването на ролята на медиите, на процеса на развитие на медийна грамотност; новата роля на семейството в педагогическия процес.

Друга голяма област на научни интереси и фокус на научните усилия на кандидата са методите и формите на учене за цял живот, на продължаващо образование за учители, но и за възрастни, и най-вече за представителите на уязвими социални групи. Предмет на научните

търсения и изследване са и формите и начините на дистанционно обучение.

Като обобщение, кандидатът в научните трудове обхваща всички ключови страни и развития на съвременната начална педагогика.

От предоставената информация личи участието на кандидата като ръководител, изследовател, експерт-оценител и учител в над 20 проекта – с регионално, национално и международно значение. Отново пример за професионалната насоченост на кандидата е фактът, че основната част от проектите са свързани с работа в областта на началното училище, с реализиране на развития, очертани от началната педагогика и тематично отговарящи на търсения и на проблеми, характерни за научната дейност на кандидата.

Извън направлението на конкурса доц. Алексиева е представила за рецензиране и 12 публикации (в обем 165 стр.); 3 изследвания (в обем от 196 стр.) и 13 образователни модули (в обем от 784 стр.). Главното за тези трудове е тяхната фокусираност главно върху неформалното образование и ученето за цял живот; върху създаването на нови педагогически технологии, основани на ИКТ; на ролята на медиите в образователния процес и в изграждането на медийна грамотност. Тази част от научната дейност на кандидата очертава много точно новаторския и изследователски характер (60,61,62).

Значителен интерес от научната продукция на кандидата представляват и разработените в рамките на неформалното образование учебни модули, които в голямата си част са с пряк фокус със случващото се в началното училище (63-75). Тук кандидатът сам или в рамките на колектив отново разработва учебни помагала на тема „участие на семейството (63,2014), организиране на взаимодействията семейство-детска градина- училище в рамките на мултикултурна среда (65, 2014); сътрудничество с родители и със социални партньори (68, 2012); приобщаващо образование и работа с институции, социални партньори (70, 2010); индивидуализация – учебен модул за учители (72, 2008)

4. Научни приноси

В справката за научни приноси кандидатът откроява няколко важни момента, които привеждам и коментирам след запознаването ми с представените за рецензиране трудове.

Очертаване и обосноваване на съвременни педагогически проекции, свързани с началната училищна педагогика. В голяма част от научните си трудове и като цяло в учебника “Съвременни проекции на началната училищна педагогика“ доц. Алексиева се

опитва да обедини в цялостен модел новите развития в началната училищна педагогика и в това е нейният принос. Създаването на концептуален модел на новата начална училищна педагогика - среда, дидактични развития, влияние на медиите, нова роля на началния учител, взаимодействие със семейството са ключовите елементи, обединени в една цялост.

В областта на практико-приложни проекции на подготовката на специалисти от хуманитарните специалности приносът на доц. Алексиева е в обогатяване на професионално-педагогическата подготовка на млади педагогическите специалисти в съответствие с въвеждането на нови информационни технологии, с развитието на умения за формиране на дигитална компетентност от ранна детска възраст, и с въвеждането на идеята за учене за цял живот сред началните учители.

Развитие на теоретичните и практико-приложните аспекти, свързани с междукултурното образование. Приносът на доц. Алексиева е в създаването на модел за изграждане на мултикултурна образователна среда на основата на проведено педагогическо изследване (модел за изграждане на междукултурна образователна среда в училище). Доц. Алексиева обосновава тезата за постигане на многокултурност чрез интеграция.

Разработване на авторски инструментариуми за провеждане на диагностични процедури, изследвания и самооценка. Доц. Алексиева разработва оригинални методики, отнасящи се до изследване на културното многообразие и културната компетентност на учители, работещи в мултикултурна образователна среда; до проучване на потребностите (среда за учене, прилагане на индивидуален подход, ниво на образователна адаптация на ученици от етнически малцинства в училище); до измерване на удовлетвореността на обучаемите от участие в различни квалификационни форми за продължаващо образование. На тази основа са предложени различни технологични модели, класификации и препоръки за повишаване и обогатяване на професионалната и на методическата подготовка на учителите и за усъвършенстване на педагогическите взаимодействия с различни групи партньори.

5. Преподавателска работа

Доц. д-р Алексиева изнася лекции и води упражнения по 7 учебни дисциплини, които са в обхвата на обявения конкурс за „професор“. Дисциплините са за специалности в Центъра за хуманитарни науки, в това число в ОКС „Бакалавър“ и „Магистър“:

- Дидактика

- Начална и училищна педагогика
- Психопрофилактика на детството
- Методи на обучението по човек и общество и човек и природа в началния етап
- Педагогическа диагностика
- Образователни технологии и интерактивни методи в ДГ и началното училище
- Развитие на научна и културна компетентност в обучението по Околен свят, Човек и природа и Човек и общество.

Годишната аудиторна заетост на доц.Алексиева е 505 часа по дисциплини за специалността „Начална училищна педагогика“ (395 часа бакалавърска програма и 110 часа магистърска програма) и значително надхвърля изисквания по нормативни документи минимум за обявяване на конкурс за „професор“.

Кандидатът има разработени 8 електронни курса по направлението на конкурса в БСУ: дидактика, педагогика, основи на началната училищна педагогика, педагогическа диагностика, психодиагностика, профилактика на детството, образователни технологии и интерактивни методи в детската градина и в началното училище, “Blended learning” в образовани.

Висока оценка в учебно-преподавателската дейност на кандидата за професор заслужава участието в написването на учебници и учебни помагала. Публикуваните след първата хабилитация трудове под номера 42,43,44,45,46,47 от списъка (от тях 42 и 46 в съавторство) и тяхното проучване дават основание за следните изводи:

- Учебната литература съответства на научната специалност на конкурса за „професор“.
- Обемът от 927 страници значително надхвърля допълнителните изисквания на БСУ.
- Четири от учебниците и учебните помагала са самостоятелни и два в съавторство.
- Учебната литература се отличава с актуалност, използване на съвременни информационни технологии, прилагане на активни методи на обучение, логично структуриране, много добър стил на изложение.

От предоставената справка личи, че през периода 2014-2016 г. доц.Алексиева е била научен ръководител на 12 кандидати за получаване на ОКС „магистър“, които успешно са защитили дипломните си работи и са получили степента.

Също така следва да се подчертае, че съгласно предоставената справка доц. Алексиева има 16 цитирания, което е показател за утвърденост на кандидата в научната общност.

Всичко това дава основание да твърдя, доц. Алексиева демонстрира стремеж към непрекъснато обогатяване на обучението в съответствие с добрите практики във висшето образование, учебната литература е на високо равнище, а в единство това я прави утвърден и авторитетен преподавател.

6. Препоръки и бележки

Впечатленията ми от анализа на изследователската, преподавателска и експертна дейност на кандидата потвърждават нейните високи качества и успешното координиране на различните страни на научната дейност. Като препоръки мога да посоча необходимостта от продължаване на изследователските търсения във вече очертаните области и продължаващо фокусиране върху изследването и очертаването на новия характер на педагогическите взаимодействия в началния етап на обучение, върху изследване на личността и ролята на началния учител и върху структурата и елементите на поддържащата учебна среда в началното образование. Логична стъпка в професионалното развитие на кандидата би било и научното ръководство на докторанти в областта на начална и училищна педагогика като по този начин ще се утвърди силна школа в началната педагогика в БСУ.

Заклучение

Кандидатът за професор Мария Стоянова Алексиева е доктор по педагогика и доцент в БСУ. Нейното професионално и академично развитие е изцяло в областта на обявения конкурс. Научната ѝ продукция обогатява теорията и практиката в сферата на началната училищна педагогика, межкултурното образование, дистанционно обучение.

Общата ми оценка е, че доц. д-р Алексиева е изявен и авторитетен преподавател, изследовател и консултант.

С убеденост давам **положителна оценка** за цялостната дейност на кандидата, която напълно отговаря на изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за неговото прилагане, допълнителните изисквания за развитие на академичния състав на БСУ за заемане на академичната длъжност „професор“ в БСУ.

Препоръчвам на уважаемите членове на Научното жури по конкурса да предложат на Академичния съвет на БСУ да избере на академичната длъжност **„професор“** по професионално направление 1.2 Педагогика (Теория на възпитанието и дидактика. Начална и училищна педагогика) **доц. д-р Мария Стоянова Алексиева.**

Рецензент:.....

Проф.д-р Румен Вълчев

Бургас 18.4.2017